

EL PAISATGE ACTUAL DEL TRIADOR DEL COT (MONTSENY): ALZINARS I CASTANYERS

JOSEP M. PANAREDA

JOSEP MASNOU

MARAVILLAS BOCCIO

El Triador i el paisatge situat pel damunt de Sant Bernat del Montseny és constituït fonamentalment per boscos d'alzines amb peus esparsos de castanyers i faigs. També hi ha exemplars escadussers de servera, moixera, grèvol, roures i pi roig. Però, com a d'altres indrets del Montseny, fa poc més d'un segle el paisatge no era pas forestal com ara. Hi havia pastures, artigues, conreus, landes i brolles. Els arbres es localitzaven sobretot en els marges i en els indrets més rostes, inclinats i amb sòls prims i rocallosos.

Un de nosaltres va viure des de petit en el Cot, just al costat de l'actual Sant Bernat, i ha viscut personalment els canvis dels paisatges derivats dels diferents tipus d'usos. A més a més, disposa de nombrosa informació oral de familiars, amics i veïns. Aquesta informació directa i les dades obtingudes en documents i de les restes encara presents ens han permès obtenir un esquema dels diferents usos al llarg dels dos darrers segles i una explicació de l'estructura, el funcionament i la composició florística i faunística del paisatge actual. En aquest breu escrit es fa referència només als canvis d'usos i paisatges dels darrers dos segles. De manera esquemàtica podem establir-ne diverses fases, caracteritzades per uns usos i paisatges concrets, i superposats en el temps: boscos i artigues, pastures, conreus, landes i castanyers, alzinars i castanyers i alzinars dominants.

És conegut que en la capçalera de la Tordera, fins a Sant Marçal, hi hagué una ocupació notable, amb nombrosos masos, dels quals ara no en resta cap testimoni que atesti la existència de la majoria d'ells. A Sant Marçal hi hagué una abadia el segle XI, però no tingué molta activitat probablement per manca de rendes i de monjos. Antoni Pladevall n'ha escrit un text ben interessant, i fins i tot ha elaborat un mapa dels masos de l'antiga parròquia de Sant Marçal gràcies als capbreus del segle XVI. Hi detecta aleshores disset famílies o cases habitades. Però cal tenir present que mitjan segle XIV la parròquia restà gairebé despoblada, a causa de la pesta negra del 1348 (Pladevall, 1961 i 1989). El primer escrit és més complet, i el segon és una traducció i adaptació del primer. Una de les cases assenyalades per Pladevall té el nom de Triador, situada ran de la Tordera, aigües amunt de les Illes, on ara hi ha una extensa perxada. Entre el Triador i les Illes hi ha el mas Tria.

L'àmbit territorial de l'antiga parròquia de Sant Marçal arribava fins el Riudeteix. Més cap al sud pertanyé a la parròquia de Sant Julià de Montseny.

Més endavant el territori de la parròquia de Sant Marçal s'integrà a la de Sant Julià de Montseny.

El territori estudiat en el present article és més al sud de Riudeteix, entre aquesta riera i les construccions de Sant Bernat del Montseny. Hi ha sectors que tenen nom propi, el que indica una individualització sigui de propietat o d'usos, com el Triador, Pla del Bosc, els Plans del Cot, la Palancota i el Ruany. A part, hi havia llocs que eren anomenats amb un nom específic, per la funció que tenien, com les saleres, el restoblic o el restoble.

EL MITJÀ DE TRANSPORT

El sistema de transport tingué molta importància en l'economia tradicional de pagès i en condicionà el seu desenvolupament econòmic. Hom en pot diferenciar tres tipus, en relació amb la topografia i els sistema de camins.

Pels corriols i camins estrets només podia passar-hi un animal amb una albarda, el bast. La capacitat de transport era escassa i lenta, però no hi havia alternativa pels corriols costeruts. Arranjar-los era costós, com també el seu manteniment. El bast ha estat el sistema més emprat per al transport de llenya, carbó, glaç i altres productes del bosc i del camp en els sectors de muntanya durant molts anys.

El ròssec permetia transportar més quantitat de mercaderia, com fusta, llenya i menjar pel bestiar. Amb el bast només es podia transportar allò que cabia a l'esquena d'un matxo. Amb el ròssec es transportava tot allò que cabia darrera d'uns tirants, ja sigui troncs grossos i llargs, com el que es col·locava damunt d'un parell de pals o d'una estructura de fusta enganxada a un animal, sigui matxo, cavall o bou. El ròssec exigia millors camins i més rectes. El ròssec demanava permanentment molta atenció per part del traginer.

El millor transport era el carro, que se sostenia sobre un eix o fusell de ferro i amb dues rodes. Permetia transportar una bona càrrega ben lligada, però calia camins adequats, més amples, plans i sense desnivells sobtats, com tampoc pedres grosses pel camí. Alhora calia un manteniment constant, sobretot després de pluges intenses. Els camins de carro no eren pas gaire corrents a muntanya fins temps relativament recents. El bast i el ròssec eren els mitjans de transport més generalitzats. Diferent era a les planes, on la topografia facilitava l'obertura i l'arranjament de camins de carro.

D'ARTIGUES A ALZINARS DENSOS

A muntanya on dominaven els boscos eren freqüent l'artigatge, pràctica totalment desapareguda a casa nostra, però encara emprada en d'altres

països menys desenvolupats. El sistema d'artigatge es basa en l'aprofitament de la fertilitat natural dels sòls. Consistia en arrabassar i cremar les plantes espontànies d'un clap enmig del bosc i transformar-lo en conreu durant uns anys, fins que els sòls es mantinguessin prou fèrtils; les cendres resultants de la crema s'escampaven com adob. Quan es perdia la fertilitat s'abandonen per tal que la vegetació natural regenerés de nou el terra. Les artigues són camps itinerants i temporals.

Fins el segle XIX les artigues eren freqüents en el Montseny. Les darreres documentades corresponen a les artigues obertes després de la darrera guerra civil espanyola. Aquestes darreres artigues es dedicaren sobretot al conreu de la patata de sembla, tal com explica el geògraf Salvador Llobet (1947).

En el Triador a mitjan segle XIX l'ús dominant no era pas el conreu. Hi havia sobretot pastures i castanyers. L'economia bàsica era, doncs, el bestiar. En els petits conreus se sembraren llobins i naps. El llobí és una planta de la mateixa família de les mongetes i els pèsols, originària de la Mediterrània oriental i cultivada com a farratge i per la grana, que és comestible per a les persones i els animals. El naps s'empraven per a farratge, però també per aliment humà.

En els marges hi havia algunes alzines grosses que s'aprofitaven per treure'n rama per menjar el ramat. També es collien aglans que es guardaven en remull dins de portadores, ja que era un bon menjar pels porcs. Les aglans també es donaven al conills, però calia abans aixafar-les amb una massa.

Quan les artigues s'abandonaren i les pastures s'aprofitaren menys extensivament, les landes i altres matollars anaren colonitzant el territori. Damunt de sòls més profunds s'establiren denses poblacions de falgueres, fogueres en la parla local. És el mateix paisatge que ara encara es pot observar a la Calma. Les falgueres se segaven i eren aprofitades per a tapar les piles de patates o per a jaç per al bestiar. Damunt de sòls més prims i en rocams la falguera no es desenvolupa bé, i al seu lloc creixen plantes capaces de suportar un ambient més sec, com algunes ginestes, els brucs, la bruguerola, brossa en la parla local, i fins i tot la farigola, el cap d'ase i algunes estepes.

Aquesta disminució de la intervenció humana comportà la progressiva colonització de l'alzina, que a partir de les llavors dels arbres grossos preexistents, s'escampà arreu. Alhora els castanyers assoleixen un bon desenvolupament. El resultat de l'extensió dels arbres és la progressiva disminució de les falgueres i dels arbustos del matollars, que no poden subsistir sota els arbres per manca de llum. El mateix pateixen les herbes de les pastures que encara romandrien en alguns sectors.

Alhora els sectors cultivats van també essent abandonats. En l'indret conegut com el Tendal, el camp més gran del Cot fins mitjan segle XX, es construï l'actual hotel-restaurant de Sant Bernat. L'ermita de Sant Bernat i

totes les instal·lacions relacionades amb l'hotel i el restaurant són recents, enllestides el 1952. Tot fou idea i mecenatge d'en Delmir de Queralt i de la seva muller Pilar de Quadras. L'ermita és d'estil neoromànic i fou dissenyada per l'arquitecte Josep M. Ros i Vila.

Just després de la darrera guerra civil espanyola es dugué a terme un ambiciós projecte de portar aigua per a regar. L'entorn del Triador no havia disposat fins aleshores de massa aigua, i menys per a regar. Per assolir-ho es construí una petita resclosa a la riera de Riudeteix. Bé, el nom estricte hauria de ser riera del Cot, o, encara amb més precisió, rieres del Cot, que es configuren amb la confluència de les aigües procedents dels sots de Samandrell i del Corb. La resclosa és aproximadament a nivell de la font del Vern. Aigües avall, la riera és anomenada Riudeteix.

Aquesta riera és coneguda pels científics a causa de què el botànic Pius Font i Quer hi localitzà el primer el llorer bord del Montseny. Més tard un altre botànic, Oriol de Bolòs i Capdevila, hi realitzà un inventari, a partir del qual establí una nova comunitat, l'avellanosa amb llorer bord (Bolòs, 1956). Al costat de l'avellaner i del llorer bord hi creixen diverses falgueres (la falguera femella, la falguera mascle i el polístic setífer), el vern, l'evònim, el fenàs de bosc, la violeta de bosc, el saüc, la coronil·la boscana i sobretot molta heura, la qual entapissa gairebé tot el terra. És una comunitat vegetal molt rara que només ha estat trobada al Montseny i les Guàrdies. El seu ambient, com indica Oriol de Bolòs amb molta precisió, es localitza en els talussos abruptes dels torrents encaixats, a pocs metres damunt del nivell de l'aigua, en terra silícia i en condicions sempre de gran humitat i escassa insolació, entre 500 i 850 m d'altitud, i en un clima general marítim d'hivern temperat (clima mediterrani humit).

D'aquesta riera de gran interès per la vegetació i el paisatge es captà part de l'aigua retinguda en la presa construïda, que es conduí cap al Triador mitjançant un petit canal seguint aproximadament pel damunt de la cota 970 m, en direcció al coll Sarrieres. Aquest coll es troba a la cota 974,5 m; s'hi obrí una petita trinxera per facilitar el seu pas. L'aigua es dirigia cap al Triador, on hi havia una bassa de terra per a acopi d'aigua i per a abeurar el bestiar. L'aigua seguia cap al Cot que tenia aprofitaments domèstics, per a regar i per al bestiar. Les aigües sobrants anaven cap al Baiés. Ara de tota aquesta infraestructura d'aigua de pagès en queda ben poca cosa.

En l'actualitat tot el Triador és pràcticament forestal, amb un domini total de l'alzinar. La darrera terra cultivada ha estat la feixa anomenada la Plinxota, situada a uns 200 metres a l'est de Sant Bernat, i que en els darrers anys només s'hi sembrà raigràs. En l'extrem oriental del Triador, en el canvi de vessant cap a la Tordera, hi ha el Canyadell, una petita clariana amb xaragalls en terra rogenca. D'alguns aspectes concrets s'exposen més detalls a continuació.

ELS ALZINARS

Tal com s'ha indicat, l'alzinar domina gairebé la totalitat del Triador i del seu entorn. Qui es passegi per dins del bosc pot tenir la sensació de ser dins un paisatge natural, molt antic i de gran valor paisatgístic. El lector ja sap que és ben bé una altra cosa. La nostra percepció actualista pot fer-nos pensar en un bosc de gran valor ecològic i naturalístic. I és cert que el té, com que també és cert que és un bosc ben jove. La seva regeneració ha estat ràpida per la riquesa dels sòls, pel clima relativament humit i per les pocs aprofitaments que se n'han fet els darrers anys. La primera conclusió que hom n'ha de treure és la rapidesa de la regeneració natural.

L'alzina n'és l'arbre dominant, i en molts trossos l'únic arbre. Si ens fixem en la mida observarem que hi ha arbres grossos i d'altres de mida mitjana o petita. Els més grossos corresponen als arbres més antics, els que havien en els marges o els aïllats enmig del falguerar o de les pastures. La resta són els que han anat sorgint amb l'abandó, fins ocupar la totalitat de l'espai.

Sota les alzines hi ha ben poques plantes. La raó és l'ombra permanent que produeix l'estrat arbori, amb un brancam dens i sempre ple de fulles verdes. En el sotabosc tan fosc només poden subsistir algunes poques plantes herbàcies i alguns arbusts, els que són característiques dels ambients forestals. Hi ha violetes de bosc, la falzia negra, el galzeran i l'heura.

La pobresa dels sotabosc té un avantatge pel visitant, ja que permet detectar bé les restes d'usos antics. Per exemple, es veu bé la topografia esglaonada del conjunt del Triador, i sobretot s'observen el llargs rengles de parets de pedra seca que separaven les feixes. També es localitzen bé els clapers, o munts de pedres o rocs on s'acumulaven al despedregar els camps i les pastures. Qui tingui l'ull més avesat podrà detectar antics camins, per la microtopografia pròpia del camí o per l'existència d'arbres arrencats a la seva vora. També es pot identificar amb facilitat el traçat de l'antic rec i la bassa de terra. Per localitzar tot plegar només cal passejar-s'hi tranquil·lament, donant voltes tot observant qualsevol detall que ens pugui donar pistes de com ha estat aprofitat el Triador. No oblideu que a la darrereria del segle XIX no hi havia cap de les alzines actuals. Pot haver, això sí, alguns peus que siguin rebrots de les que hi havia aleshores.

ELS CASTANYERS

Els castanyers han estat plantats i constituïen peus aïllats. Han tingut molts profits i ben diferents. Al ser un arbre de creixement ràpid, aviat assoleix mides notables, pel que no ha d'estranyar que els arbres plantats el segle XIX presentin ara mides monumentals, i els plantats la primera meitat

del segle XX també. Han tingut un excel·lent aprofitament per a fusta, llenya i farratge. El seu fruit, la castanya, és molt apreciat, i ha jugat un paper destacat en l'alimentació humana.

El castanyer, a l'envellir, es podreix per dins, el que era un focus de malures per l'arbre. Per evitar-ho, s'obria el tronc, fent un forat per on treure el podrit. Es treia el podrit per què no avancés la degradació del tronc. Si s'aprofitava per a jardins o per a adobar els camps, el podrit es treia. El que es treia és l'anomenada terra de castanyer, que no s'ha de confondre amb el terra que hi ha sota els castanyer. La terra de castanyer és el resultat de la descomposició de la fusta de castanyer i altres restes vegetals. És el podrit de l'interior del castanyer, i un producte gairebé tot ell orgànic. Només té una petita part inorgànica aportada pel vent o pels animals que entren dins la cavorca. La terra de castanyer és molt apreciada per a jardineria.

Si el podrit no s'aprofitava, es calava foc per dalt, i el foc somort, sense flama, anava cremant. Encara es poden veure les parets interiors de les cavorques negres d'alguns castanyers, a causa d'aquests focs somorts provocats.

Ara veiem castanyers vells, mig morts i podrits. Malgrat l'aspecte d'arbre decrepit, aquests castanyers constitueixen la casa pairal de la fauna salvatge. D'ocells, el pigot n'és dels més vistos; no para de picar el tronc per menjar-se les larves que s'hi hostatgen. També hi ha el raspinell, el pica-soques blau i diverses aus nocturnes, com el mussol, el duc i l'òliba. S'hi refugien sovint alguns mamífers, com la geneta, el gat salvatge, el gorjablanc i la guilla, que fins i tot hi van per cadellar. Tots aprofiten els beis, o esquerdes, per entrar-hi i trobar-hi refugi. Els castanyers vells constitueixen un sistema d'una gran biodiversitat.

Ara molts castanyers pràcticament han desaparegut, i ja no en queda cap rastre, o només restes de la soca. La tendència és que els castanyers del Triador vagin minvant de mica en mica fins a desaparèixer. Cal tenir present que es tracta d'arbres introduïts i plantats pels nombrosos aprofitaments. Han estat una de les referències del paisatge històric. Ara l'alzinar i altres arbres van ocupant el seu lloc.

En el moment de màxim aprofitament de la castanya, quan encara l'alzinar no era tan dens com ara, els castanyers es trobaven en mig de pastures o de falguerars. Com que les herbes i les falgueres es dallaven, calia deixar el terra ben net de pedres i de galets o estarlocs, que eren els trossos que resten quan no es talla arran del tronc dels brots o dels arbustos. Per això els rebrots s'estalonaven, és a dir, calia treure bé el taló o el retaló. Els rebrots s'arranaven amb el magall, per tal que la dalla no trobés galets arran de terra.

Quan s'acostava el moment de la collita de les castanyes, a la darrereria de l'estiu, a més d'arranar els rebrots tallats, es tallaven les fogueres, es

rampinaven les herbes seques i les fulles i els pellons vells, que eren cremats per deixar net sota el castanyer i així facilitar la tasca de la collita de les castanyes de l'any.

ELS ALTRES ARBRES

Si hom segueix passejant per tots els racons del Triador i dels Plans del Cot detectarà altres arbres, a més d'alzines i castanyers. Hi ha pins, serveres, moixeres, grèvols, faigs i roures.

Hi ha algun pi blanc aïllat, molt rar. En canvi hi ha un bon grup de pi roig. Es tracta d'una plantació recent, cap l'any 1970. Són arbres relativament joves, que es localitzen sobretot en el sector més proper al restaurant i en la part central del Triador. Quan hom passeja es destaquen per la seva forma i el color rogenc de la tija i el gris blavenc de les fulles. No és rar trobar la part baixa d'algun pi ben gratat i rossegat amb els ullals dels senglars.

De serveres n'hi ha poques, però algunes tenen un tronc amb un gruix notable. Es localitzen ací allà dins els alzinars. Cal recordar que els seus fruits, les serves, són mengívols, i els trocs eren la matèria primera preferida per a la fabricació de socons de carnisser.

Les moixeres són ben escasses, localitzades en els vessants més inclinats dels marges del Triador. No tenien cap aprofitament especial.

Els grèvols també són ben rars i localitzats enmig del bosc. A causa del clima, no poden assolir dimensions notables, com succeeix en cotes superiors, en ple domini de la fageda. La seva presència resta una mica dissimulada a causa de la semblança de les fulles amb les de l'alzina, i que romanen verdes tot l'any d'alt de l'arbre.

El faig és relativament freqüent en l'extrem oriental del Triador, cap al Canyadell. La seva presència, que va en augment, és molt significativa de la dinàmica i evolució actuals de la vegetació. Es localitza on el substrat és més argilós, és a dir, que pot desenvolupar-s'hi un sòl profund i amb major capacitat de retenció d'aigua, el que condiciona que l'estiu la sequera del nostre clima mediterrani sigui suavitzada per una major disponibilitat d'aigua.

No és fàcil preveure l'evolució d'aquesta fageda incipient, en especial la resposta dels faigs grossos durant els estius en què la sequera sigui especialment extrema. Hom pot pensar que la vegetació evolucionarà cap un bosc mig d'alzines i faigs, on l'alzina es farà més abundant en els indrets amb sòls més primers i en vessants més assolellats i inclinats. En canvi, el faig pot ser dominant damunt de sòls profunds i en vessants més obacs. De tota manera cal tenir present que les variacions climàtiques determinaran canvis permanents i constants en l'estructura i composició d'aquests boscos. Uns

anys seguits plujosos i amb estius poc secs afavoriran els faigs, dificultant el desenvolupament de les alzines, que no suporten viure sota els faigs. En canvi, uns anys secs i sequeres continuades els estius els faran recular, fins alguns faigs poden morir.

I finalment cal considerar l'escassa presència de roures. De nou cal tenir present l'activitat humana. Per l'altitud (800-950 m) i el clima els roures haurien de ser ben presents. Als llocs més alts i humits hi hauria el roure de fulla grossa i els més baixos el roure martinenc, sense oblidar l'existència dels híbrids respectius. Però resulta que hi ha ben pocs roures, poquíssims. Aquest fet contrasta amb la proximitat de la roureda de roure de fulla grossa de Sant Marçal, amb grupets notables cap a les Illes. Sorprenentment en el mapa de Salvador Llobet (1947) no hi ha cap color ni símbol que faci referència a roures on ara hi ha aquesta magnífica roureda de Sant Marçal.

La raó és la forta selecció que s'ha fet dels roures al llarg de la història en relació als interessos i necessitats de cada moment. Allà on interessava roures, se seleccionaven i s'afavorien fins establir-hi una roureda. Allà on no se'n volien, es treien i fins s'arrancaven. L'entorn del Triador no fou escollit per haver-hi roures, malgrat podrien viure-hi bé. S'afavorí la pastura, els castanyers i les alzines. El carbó de roure era de menor qualitat i la fusta pesava menys. A l'abandonar-se les pastures, l'alzina, ben adaptada al clima del Triador i com espècie amb un fort poder colonitzador, ocupà tot el territori en una primera fase.

EL CANYADELL

El Canyadell és un indret especial dins del conjunt del Triador i dels Plans del Cot. Es tracta d'un sector constituït per un bosc mixt d'alzines i faig, tal com s'acaba d'indicar, amb clapes desforestades ocupades actualment per xaragalls que deixen al descobert el color rogenc del material argilós. El pendent és relativament més fort respecte al conjunt del Triador. L'orientació global mira cap a llevant. És l'indret amb més faig i alhora on hi ha menys bosc.

El mateix topònim planteja diversos interrogants. Pot significar lloc de canyes. De fet al centre del Canyadell hi ha una antiga mina d'aigua, i quan plou l'aigua s'embassa en els clots naturals, sovint potenciats per les furgades dels senglars. També pot ser l'indret on es llançaven els animals morts, fet que no ha d'estranyar a causa de la seva situació marginal del conjunt del Triador. O pot tenir algun altre origen, que no coneixem.

Sigui el que sigui, ara presenta una vegetació amb més exigència d'humitat, i els senglars hi tenen un predilecció especial per furgar-hi i rebolcar-s'hi. Aquest indret ha de merèixer una atenció especial de cara al

seguiment de la seva evolució.

EL QUE QUEDA DELS MATOLLARS

Sí, encara romanen alguns sectors amb matollars, però constitueixen espais molt petits, en els quals en pocs anys el bosc hi senyorejarà. L'evolució és més lenta en els afloraments rocosos, on precisament el falguerar no s'hi instal·la en el seu moment. Només s'hi desenvolupa bé un matollar de ginestes, brossa i brucs, acompanyats d'estepes, caps d'ase i farigola. El ginebre també s'hi sol instal·lar, juntament amb algunes alzines tortuoses i baixes.

Vessant avall del Canyadell i seguint els vessants molt inclinats de la Tordera i de Riudeteix hi ha clapes ben vistoses de pedregars i esqueis, els quals, almenys en part, mai seran colonitzats pel bosc. Aquests són els refugis naturals de les plantes que han dominat en els matollars secs, que fa poc han estat envaïts pel bosc.

EPÍLEG

De l'explicació breu dels canvis de paisatge del Triador se'n pot treure una conclusió principal: l'activitat humana al llarg de la història és un factor de primer ordre per entendre el paisatge actual. El domini de l'alzinar actual correspon a una fase de recolonització de la vegetació a partir del paisatge abandonat. Les alzines de l'entorn de les pastures han estat la font de llavors que ha permès l'establiment d'un alzinar molt dens.

Els castanyers, plantats i ben aprofitats, també han estat abandonats, i moren decrèpits de mica en mica.

Com seguirà l'evolució del paisatge vegetal? En bona part depèn de les intervencions i aprofitaments. Si aquests són nuls o escassos, l'alzinar assolirà un estat de maduresa i de mica en mica les branques s'aniran esqueixant, alguns exemplars cauran i d'altres moriran. A partir d'aquests fets, s'obriran clarianes que permetran la germinació de noves alzines i d'altres arbres. És en aquest moment quan apareixeran arbres i altres plantes més exigents en humitat i que necessiten sòls més profunds, com alguns arbres comentats que ara són escassos, com els roures i el faig. S'anirà establint un bosc mixt, variables segons les condicions climàtiques i edàfiques de cada lloc concret.

Per acabar, cal que s'hi intervingui de cara a conservar, mantenir o afavorir un paisatge vegetal concret? Fins ara el paisatge es creava a partir d'unes necessitats. No es pensava en el paisatge, sinó en les necessitats i en els aprofitaments. El paisatge n'era la conseqüència.

Ara es parla i es vol intervenir per a conservar o protegir. Però sovint no

es planteja què cal conservar, què cal afavorir i què cal evitar. Es vol mantenir el paisatge tradicional, el d'abans? Però quin abans, ja que en cada moment històric el paisatge derivat de la presència i activitat humana ha estat diferent. Es vol afavorir el paisatge natural? Algú sap realment quin és o seria el paisatge natural? El paisatge vegetal ha canviat molt per les activitats humanes, però també canvia per causes naturals, sense la intervenció humana.

La conclusió és que cal plantejar-se quin paisatge volem, i quins profits volem i necessitem treure'n. I cal fer-ho, i comprometre's, malgrat els dubtes i desacords que sempre hi hauran.

En concret, cal protegir els castanyers decrepits, però seu d'una gran diversitat? Si no s'intervé, la tendència és que tots desapareguin, i es perdi tot un sistema que s'ha anat formant amb el conreu del castanyer. Cal entendre bé això de conreu del castanyer. Tota aquesta riquesa biològica entorn al castanyer ha estat induïda per l'activitat humana. Pot ser seria bo tallar algunes alzines, que han colonitzat tot el Triador amb una gran agressivitat, de l'entorn immediat dels castanyers, de cara a què disposin de més llum per sobreviure. Alhora seria convenient tallar de soca-rel els nombrosos brots que envolten els castanyers, afavorint els troncs més sans. Semblantment, obrint noves clarianes dins l'espèc alzar, caldria plantar alguns castanyers joves i empeltar-los amb les varietats que més interessessin per la qualitat de les castanyes.

I moltes altres qüestions caldria plantejar-se, en relació en com actuar quan caiguin branques i arbres sencers, en relació a afavorir l'entrada i la difusió d'altres arbres, en relació amb el paper de la fauna, etc..

BIBLIOGRAFIA

BOLÒS, ORIOL DE (1956): De vegetatione notulaea, II. *Collectanea botanica*, V, 1: 195-268.

CARALT, DELMIR DE (1988): L'ermita de Sant Bernat a Montseny. *Monografies del Montseny*, 3: 51-60.

LLOBET, SALVADOR (1947): *El medio y la vida en el Montseny*, Barcelona, C.S.I.C. 518 p. + mapa. Traducció catalana (1990), *El medi i la vida al Montseny. Estudi Geogràfic* (1990), Granollers, Museu de Granollers - Agrupació Excursionista de Granollers. 486 p. + periglacial al Montseny.

PLADEVALL, ANTONI (1961): Sant Marçal del Montseny. Antiguo monasterio y parroquia del Obispado de Vic, *Ausa*, 35: 9-25.

PLADEVALL, ANTONI (1989): El Monestir de Sant Marçal del Montseny.

Monografies del Montseny, 4: 11-38.

Peus de fotografies

1_jmpc20120522 ps 007

Alzinar dens amb parets de pedra seca en el seu interior.

2_jmpc20090407 ixus 131

Alzinar dens amb les restes d'una soca de castanyer ja ben degradada.

3_jmpc20090407 ixus 146

Castanyer gros que ha estat dividit en dos trossos individualitzats a causa de la degradació i desaparició de la resta del tronc.

4_jmpc20090407 ixus 154

Castanyer gros voltat de nombrosos brots i amb els forats ben visibles per on es treia el podrit o terra de castanyer.

5_jmpc20090407 ixus 163

Basses d'aigua on es rebolquen els senglars en l'àrea xaragallada del Canyadell.